

KRABBAMEIN

ÓDÁMLIGT

Herferðin fyri at fáa menn at kanna seg fyri krabbameini í prostata, er ein ódámilig herferð, sum byggir á lygnir og ræðsluna hjá fólki fyri at fáa eina herviliga sjúku, sigur ein rættiliga bersøgin Jóan Petur Davidsen, serlækni á økinum

Bjarga ikki manna-lívum

Kanningarnar, sum skulu vísa um menn hava prostatakrabba ella ikki, eru fullkomiliga óálítandi

Áki Bertholdsen

Óbrúkilig kanning

Kanningarnar, sum mannfólk gera fyri at staðfesta um teir kanska hava prostatakrabba, er ein blóðroynd sum skal vísa PSA talið.

Tað var í 1992, at granskarar funnu PSA talið og síðani er tað brúkt sum ein ábending um krabbamein í prostata.

Jóan Petur Davidsen, serlækni í urologi, sigur, at í dag er ein annar háttur mentur at kanna prostatakrabba enn at máta PSA tølini, sum ofta verða brúkt.

Tað er gleason hátturin, sum er tann mest álítandi hátturin at kanna krabbamein í prostata.

Tað er ein mikroskopisk kanning, har hugt verður eftir, hvussu krabbakyknurnar síggja út. Uttan at fara í smálutir við eini vísindaligari frágreiðing, eru 50-60 prosent av øllum tilburðum av prostatakrabba gleason 6 og gleason 7.

Gleason seks er so mikið góðkynjað krabbamein, at tað førir aldrin til nakað. Av teimum, sum hava gleason 7, fara 97 prosent til 98 prosent aldrin at merkja nakað til krabban.

Men so er tað gleason 8, 9 og 10, sum vit fara miðvíst eftir at viðgera. Men tað eru bara eini 5 prosent av øllum teimum, sum fáa prostatakrabba.

Sum heild eru tað bara 2,5 prosent av øllum teimum, sum fáa prostatakrabba, sum doyggja av sjúkuni - og tað talið er ikki broytt hesi seinastu nógvu árinum, heldur ikki hesi seinastu árinum, tá ið nógv fleiri tilburðir eru funnir enn fyrr.

Jóan Petur Davdsen vísir í hesum sambandi til fleiri kanningar og til serlæknar á økinum á Ríkissjúkrahúsinum og á sjúkrahúsinum á Skejby í Aarhus.

Í løtuni verða PSA tølini brúkt sum ábendingar um ein maður hevur prostatakrabba ella ikki.

Men tað er lagnunar speiðsemi, at teir heilt vandamiklu prostatakrabbarnir, altso gleason 8 til 10, hava ofta lág PSA tøl, tí kyknurnar eru so serstakar, at tær framleiða ikki PSA.

Í samband við PSA kanningarnar er ásett, at er PSA- talið 4, ella hægri, skal nærri kanning fyri prostatakrabba setast í verk.

Hinvegin er veruleikin tann, at eisini eini 27 prosent av teimum við einum PSA tali ímillum 3 og 4, hava prostatakrabba, og somuleiðis hava eini 24 prosent av teimum, sum hava eitt PSA tal ímillum 2 og 3 prostatakrabba.

At áseta markið við eitt PSA tal á 4, byggir so stutt ikki á nakað vísindaligt grundarlag yvirhvøvdur, sigur Jóan Petur Davidsen.

Ti er PSA kanningin óbrúkilig til at uppdaga teir sjúklingar, sum er mest umráðandi at uppdaga, sigur Jóan Petur Davidsen.

Hann sigur, at teir sjúklingarnir, vit eiga at leggja alla orku í at finna og viðgera, eru teir 5 - 6 prosent av monnunum við gleason 8-10 prostatakrabba.

Men sum støðan er í dag, hava vit ikki amboðini til at finna teir so skjótt, sum ynskiligt er.

prostatakrabba nú á døgum, at kalla allurát tað sama sum tað var fyri 50 árum síðani.

Tað merkir, at hóast nógv fleiri mannfólk eru settir í viðgerð fyri prostatakrabba hesi seinastu árinum, doyggja akkurát líka nógv av sjúkuni nú, sum tað gjørdi fyrr.

Jóan Petur Davidsen sigur, at hetta úrslitið verður undirbyggt í fleiri kanningum. Í einari kanning vórðu menn við prostatakrabba, settir í tveir bólkar, har annar bólkurin rætt og slætt onga viðgerð fekk og hin bólkurin fekk viðgerð.

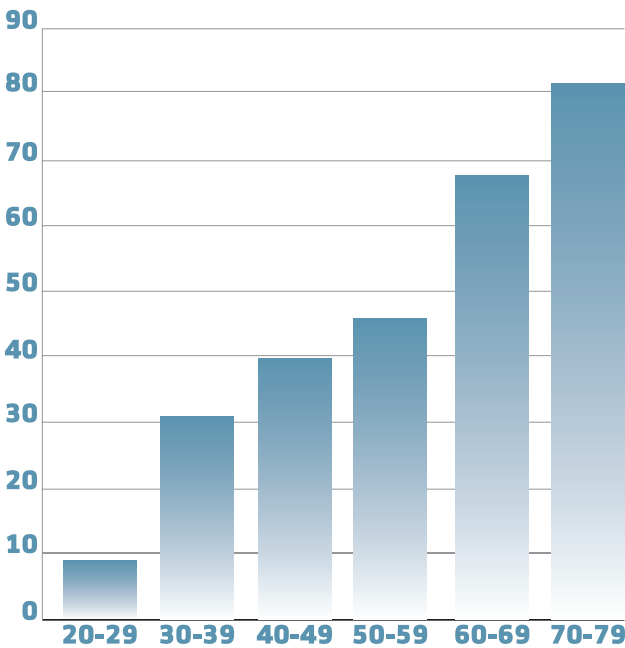
Úrslitið av kanningini er, at í hesum báðum bólkunum var eingin munur á, hvussu nógvir mans doyði av sjúkuni, sama um teir høvdu fingið viðgerð ella ikki.

Óneyðug viðger

Jóan Petur Davidsen vísir á, at heldur enn at fáa fatur á teimum, sum av álvara hava brúk fyri viðgerð, er úrslitið av screeningum tann, at øll hini, sum yvirhvøvdur ikki hava brúk fyri tí eisini verða sett í viðgerð.

Sostatt verður eitt ógvuliga stórt tal av mannaólki við prostatakrabba viðgjørt púra óneyðugt.

Kanningar vísa, at verða 1410 mans screenaðir, verða 47 mans funnir, sum verða settir í viðgerð. Og av teim-

Samanhangur ímillum prostata og aldur

Á hesari talvuni sæst, at tað er neyvur samanhangur ímillum krabbamein í prostata og aldur. Hendan talvan er úrslit av eini kanning, at menn í USA, sum vóru deyðir í ferðsluvánlukku, vórðu kannaðir at vita um teir høvdu prostatakrabba. Úrslitið varð, at 40 prosent av teimum 40-49 ára gomlu høvdu prostatakrabba. Veruleikin er, at ein stórur partur av mannfólki fáa prostatakrabba, sigur Jóan Petur Davidsen, serlækni í urologi. Men tað eru so ómetaliga fá mannfólk, sum nakrantíð verða sjúk av tí og sum tiskil nakrantíð uppdaga tað

um 47 monnunum, er tað bara ein einasti maður, sum bjargar lívinum.

Men samstundis er eisini stórur vandi fyri at onkur doyir av sjálvari viðgerðini,

so tað er ongin fyrimunur yvirhvøvdur at screena.

Í hesum sambandi hugsar Jóan Petur Davidsen eisini um hjáárinini av viðgerðini.

Hjáárinini av viðgerðini

fyri prostatakrabba eru so ring, at tey vilja vit vera fyri uttan. Tað er heilt vanligt, at menn, verða impotentir av skurðviðgerðini, og fáa ikki hildið vatninum, og sostatt mugu teir brúka blæðu restina av lívinum, eisini menn í bestu árum.

Og tað er ein dýrur prísur at rinda fyri eina viðgerð, sum er teir eru lagdnir undir á heilt skeivum grundarlagi, heldur Jóan Petur Davidsen.

Úrslitið er, at heilsuverkið brúkar eina øgiligar upphædd upp á screeningar, uttan at fáa nakað sum helst burtur úr.

Tá hevði peningurin verið nógv betri farin til onnur endamál, sigur Jóan Petur Davidsen.

Tiskil er boðskapurin er stuttur og greiður: Fær til lækna, tá ið tú fólir teg sjúkan.

Hann leggur kortini afturat, at sjálvur vísir hann ikki mannfólki frá sær.

Kemur ein maður til mín og vil kanna PSA tølini, gera vit tað. Men fáa okkum fyrst eitt nágreiniligt prát um, hvat hetta inniber, hvørjar avleiðingarnar kunnu vera.

Tað haldi eg manglar av álvara í føroyska heilsuverkinum, leggur hann afturat.